

С.В. Колесник, здоб. вищої освіти (*ДБТУ, Харків*)

О.А. Круглова, канд. екон. наук, проф. (*ДБТУ, Харків*)

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Аналіз наукових публікацій і практика діяльності свідчать, що ефективність функціонування та розвиток підприємств значною мірою визначаються тим, наскільки активно проводиться на підприємстві інноваційна діяльність. Особливість сучасного етапу впровадження інновацій на підприємстві полягає в урахуванні тенденцій із цифровізації економіки та суспільства.

Метою цієї роботи є дослідження зв'язків між інноваційною активністю підприємств та результатами їхньої діяльності. Для досягнення мети поставлено й вирішено такі завдання: визначено суть інноваційної активності підприємства, обґрунтовано методику її оцінювання, на прикладі вибіркової сукупності підприємств визначено тенденції щодо складу інновацій, що впроваджуються, досліджено кореляційний зв'язок між інноваційною активністю підприємств та динамікою їх доходів. У результаті дослідження визначено таке.

Інноваційна активність – характеристика, суттю якої є склад інновацій і динаміка їх впровадження на підприємстві. Вважаємо, що інновація – специфічний продукт, впровадження якого на підприємстві не завжди зумовлює зростання ефективності. Навіть навпаки, у разі неправильного впровадження інноваційної технології чи продукту або застосування інновації на підприємстві, яке ще не готове до неї чи має невисокий рівень зрілості бізнес-процесів, – усе це не тільки не прискорить розвитку підприємства, але й може спричинити процеси, що негативно позначаться на його розвитку. З огляду на зазначене, вважаємо логічними викладені в науковій літературі положення про те, що завданнями відділу R&D є не тільки пошук і розробка нових продуктів і послуг, але й імплементація їх у практичну діяльність, ураховуючи ризики такого впровадження на всіх етапах виробництва та реалізації інноваційної продукції.

У ході дослідження визначено певні проблеми з оцінюванням інноваційної активності підприємств, зокрема відсутність усталеної методики для такої оцінки та непублічність інформації щодо їх інноваційної діяльності. У цій роботі розрахунки здійснено, базуючись на авторській розробці з оцінювання інноваційної активності підприємства.

В основу авторської методики покладено методи бальної та інтегральної оцінок. Для апробації розробленої методики використано інформацію за сукупністю банківських структур. Відзначимо, що банки належать до того сегмента підприємств, що швидко й активно впроваджують інновації у практику діяльності. У ході дослідження було опрацьовано звітність за п'ятьма банками (Sense Bank, АТ «Райффайзен Банк», «ПриватБанк», ПУМБ, «Укргазбанк», «Укрсиббанк»). Період дослідження становив 2018–2021 рр. Для оцінювання інноваційної активності підприємств досліджуваної сукупності використана 100-бальна шкала, сформована з урахуванням типу інновацій: для нематеріальних активів (інформаційні та інші технології) – 50 балів; для проєктів з упровадження матеріальних інновацій (інноваційні розробки, втілені в обладнанні) – 75 балів; для проєктів із модернізації інфраструктури (упровадження технологій та нового обладнання) – 100 балів. Для детальнішого оцінювання інноваційної активності передбачено врахування коефіцієнта значущості інновації, який відображає ступінь важливості нововведення, що впроваджується у певному типі інновацій (наприклад, ступінь важливості певної програми серед сукупності програм, що впроваджуються). Вагові коефіцієнти визначаються з урахуванням впливу нововведення на досліджуваний параметр. Приміром, прибуток від комісійного збору залежить від переліку послуг, що надаються, та оперативності їх надання. Розширення мережі банкоматів і терміналів не дає такого приросту комісійного прибутку, як послуги через інтернет-банкінг. Тут можливості терміналів обмежені. Кількість клієнтів за одиницю часу, які отримують послуги через інтернет-банкінг, значно перевищує кількість клієнтів, які отримують послуги за допомогою терміналів. Отже, комісійні збори будуть набагато більшими від надання послуги через інтернет-банкінг порівняно з терміналом. Виходячи з цього, більш значущим для отримання прибутку є саме розвиток інформаційних технологій. Таким чином, ваговий коефіцієнт розвитку ІТ-технологій має бути вищим, ніж у розвитку мережі банкоматів і терміналів.

Послідовність і зміст розрахунків такі. Етап 1. Визначення інновацій, упроваджених на підприємстві. Етап 2. Оцінка інновацій з урахуванням їх типу та значущості для розвитку підприємства. Етап 3. Інтегральна оцінка інноваційної активності підприємства. У результаті проведених розрахунків зроблено такі висновки. Усі досліджені фінансові структури впроваджують інновації у практику діяльності. Їх змістом є проєкти з покращення обслуговування клієнтів банку, розширення мережі банкоматів і терміналів, удосконалення внутрішніх бізнес-процесів. Унаслідок групування інновацій за цільовою спрямованістю визначено, що більшість із них пов'язана з удосконаленням існуючих або

запровадженням нових послуг для клієнтів за допомогою цифрових рішень. Так, із 43 проєктів, що були впроваджені дослідженими підприємствами впродовж 2018–2021 рр., 36 були спрямовані на клієнта, 7 – на вдосконалення внутрішніх бізнес-процесів. Серед інновацій – біометричні платіжні POS-термінали з технологією FacePay24 («ПриватБанк»), мобільний додаток «Екобанк» («Укргазбанк»), реалізація проєктів «ПУМБ Online для Підприємців» (ПУМБ).

Для визначення впливу інноваційної активності на результати діяльності підприємств застосовано метод кореляційного аналізу. Під час дослідження були висунуті дві гіпотези: 1) інноваційна активність впливає на результати діяльності підприємства; 2) зі збільшенням часового лагу зв'язок між інноваційною активністю й результатами діяльності посилюється. Для перевірки цих гіпотез сформовано таку групу показників: інноваційна активність (X_t); дохід від розрахунково-касових операцій (Y_t); дохід від розрахунково-касових операцій із часовим лагом в один рік (Y_{t+1}). Результати розрахунків наведено в таблиці.

Таблиця – Коефіцієнти кореляції між інноваційною активністю та доходами за підприємствами вибіркової сукупності

Банк	Коефіцієнт кореляції між інноваційною активністю (X_t) та доходом	
	(Y_t)	із часовим лагом (Y_{t+1})
Sense Bank	0,83	0,95
АТ «Райффайзен Банк»	0,85	0,99
«ПриватБанк»	0,96	0,93
ПУМБ	0,66	0,97
«Укргазбанк»	0,87	0,95
«Укрсиббанк»	0,75	0,44

За результатами проведеного аналізу зроблено висновок про пряму та сильну залежність доходу досліджуваних підприємств від їхньої інноваційної активності. Виявлено, що із часом цей зв'язок посилюється. Той факт, що коефіцієнти кореляції близькі до одиниці, свідчить про зміну характеру зв'язку між досліджуваними показниками, а саме про перехід від кореляційного до функціонального типу залежності.